

Božská komedie

V čase, kdy život je vpolou své pouli,
jsem zabloudil, kolem byl hustý les,
já z pravé cesty zabředl v houš proutí.
Ach, těžko se to říká ještě dnes,
neschůdný, hustý hvozd divoce trčí,
jen vzpomenu a obchází mne děsí!
Trpko je v něm, že smrt jen už je trpčí.
Ale i za dobro vděčím těm tmám,
a o tom psát chci, ostatní ať mlčí...
Jak ocl jsem se v lese, nevím sám,
šel jsem jak v snách, jen nejasně jsem tušil,
že mimo pravou cestu klopýtám.
A najednou jsem přišel pod návrší
uzavírající to údolí,
jež úzkostí mi rozmrazilo duši,
a vzhledl jsem a spatřil vrchoły,
jež oběžnice oblévala jasnem,
za nímž jít přímo může kdokoli.
Polevili trochu strach, běžící s třásem
jezerem mého srdce v úzkostech
po celou noc, již tady problémam jsem.
A jako ten, kdo popadaje dech
vyvázne z moře a ohromen civí
na hrozně vody, v kterých hledal břeh,
tak ještě v běhu můj duch úzkostlivý
se podíval na průsmyk pod horu,
jímž nepronikl dosud nikdo živý.

196

Po chvíli jsem se vydal nahoru
tím pustým svahem, trochu odpočatý,
hledaje nohou pevnou oporu.
A na tom srázu, hned u jeho paty,
hle, vstane pardál, vlní se jak had,
vláčný a mrštný, celý kropenatý,
podívám se a on zůstane stát,
a dokonce mň v další cestě brání,
že málem už chci zpátky utíkat.

A to se stalo právě za svítání,
stoupalo slunce uprostřed svých hvězd
jak v den, kdy boží láska kolotání
do krásných věcí rozhodla se vnést.
Zdolám tu šelmu, víra ve mně hlesla,
v tom rozběsku jsem viděl dobrou zvěst,
a bylo jaro, byla sladká vesna.
A přesto jsem se zhroutil ještě víc:
lev objevil se, šelma stejně děsná.
A zdálo se, že plíží se mi vsříc
zuřivý hladem, vlála nad ním hřiva,
sám vzduch se nad ním chvěl jak plamen svíc.
A vlčice, hle, taky je tu, chtivá
a všeho lačná, přitom vychrtlá,
a co sklíčila lidí odjakživa,
hrůza vidět to dovršení zla,
cítíl jsem, jak má naděje se hroutit,
víra, že dojdou na vrch, opadla.
Byl jsem jak ten, kdo touží zbohatnouti,
a ocitne se v čase samých ztrát
a s plácem v nitru nad nimi se rmoutí.
Ta šelma na mne začla dořítat
a srážela mne zpátky, dolů, k zemi,
kde zmlká slunce, byl to dlouhý pád.
Když jsem však padal, tu on zjevil se mi,
ve chvíli, kdy jsem klesal do hlubin
a byl po dlouhém mlčení jak němý.

(Přeložil Vladimír Mikeš)

(Iľpce mu vyřká a vyčítá jeho náhlý odchod z Itálie.)

KDYŽ JSI PŘED NEDÁVNÝM ČASEM VSTUPOVAL NA HRANICE naší vlasti a na území Itálie, vyšel jsem ti vstříc v duchu i dopisem a zanedlouho jsem pak k tobě přišel na tvoje pozvání osobně. Stejně tak nyní, když odcházíš, tě provázím v duchu i dopisem. Je v tom však ten rozdíl, že tehdy byl můj dopis i moje srdce radosné, dnes je obojí plně smutku. Ty tedy, císaři, opouštíš to, co získal tvůj děd a nesectní jím tak velkým množstvím krve a s tak velikou námahou, i to, co jsi získal ty sám bez jakékoli námahy a bez kapky krve, totiž volný přístup do Itálie, otevřený práh města Říma, snadné žezlo vladaře, nímž neotřesené, klidné císařství a nekravou korunu, buď proto, že nevděčně oceňuješ tak veliké dary, nebo proto, že nesprávně posuzuješ věci (je totiž velmi těžké změnit vlastní povahu!) a vracíš se opět k barbarským říším? Neodvažují se ti jasně říci svůj vlastní názor o celé té věci, abych ani slovem nezarmoutil tebe, který svým činem zarmucuješ mne i celý svět, nikoli však proto, že bych se bál říci pravdu pro výřky a útoky, jimiž by se plným právem právě naopak spíše získala pochvala, nebo z nějakého jiného důvodu, ale jenom proto, že nepovažuji nikoho jiného za smutnějšího než tebe pro tvůj tak náhlý odchod, který se – abych přiznal pravdu – velmi podobá útěku. Čím dál tím více jsem ohromen tímto tvým úmyslem odejít a nevím, zda mu kdy bude přát štěstí. Určitě by se však proti němu stavěl rozum, národní hrdost, všichni dobří lidé a celé impérium, kdyby mohli promluvit. Raduj se z něho jenom všichni špatní lidé a buřiči. Jdi si tedy, když ti tento úmysl odejít tak utkvěl v mysli, ale chtěj bych, aby sis tato moje slova vtiskl v paměť a nesl si je sebou jako dárek pro vzpomínku na toho, kdo se s tebou loučí. Nikdo z císařů se nikdy ze své vlastní vůle ne vzdal tak veliké, tak krásné, tak oprávněné a tak vzácné naděje. U římského císaře by byla věru namístě nemensší hrdost, než měl makedonský král,³⁷ který, sotva vyšel z území otcova království, kázal, aby ho nazývali nikoli pánem Makedonie, ale pánem celého světa, ačkoli jím nebyl. Ty, ač pán římského impéria, netoužíš po ničem jiném než po zemi české. Zda by to byl kdy, prosím, provedl tvůj děd nebo otec,³⁸ který při pouhé zmínce o otcově impériu získal vládu nad tolika městy, ačkoli sám nebyl císařem? Statečnost však není majetkem, který se dědí. I když musím přiznat, že ti nechybí ani znalost vlády ani znalost válečení, chybí ti přece jenom vůle, zdroj vší činnosti. Co myslíš, že by ti řekl tvůj děd a otec, kdyby se s tebou

36 Dopis psán v červnu 1335.

37 Filip Makedonský a Alexandr Makedonský.

38 Římský císař Jindřich VII. a Jan Lucemburský.

teď setkali v Alpách? Věř, že je musíš slyšet, i když jsou od tebe daleko! Provedli jsi to znamenitě, sloužitný císaři, s tím svým příchodem do Itálie, který jsi tolik let oddaloval, a s tímto svým spěšným odchodem! Nu, konečně, odnášíš si tuhle železnou i onu zlatou korunu³⁹ a současně pak i nic neříkající titul „císařství“. Ačkoli jsi císařem římským, budeš zván pouze králem českým. Kéž bys jím nikdy nebyl, aby se povznesa výš tvá potlačovaná hrdost a chudoba tvého domova tě vedla k zvelebení dědictví po dědovi, které jsi zanedbávali! Ale ať si již oddychneme mé pero, znavené i jen několika útočnými slovy, a dopřeje klidu i tvému, jak se domnívám, znavenému sluchu.

Můj přítel Laelius mě od tebe vyřídil tvůj pozdrav na rozloučenou. Byl pro mne dvojnásobnou ranou a pro mé srdce znamenal ránu smrtelnou. Současně mně přinesl Caesarův portrét velmi staré práce. Kdyby tento mohl promluvit sám, nebo tys jej mohl spartit, jistě by tě byl odradil od této neslavné, neřku-li hanebné cesty. Sbohem, císaři, a uvážuj o tom, co opouštíš a kam jdeš!

Přeložila Anđela Fialová

122